

Nr 65.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. åt förra slöjdläraryrinnan Elna Petersson; given Stockholms slott den 22 februari 1924.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bi-falla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departements-
chefen hemställt.

GUSTAF.

Sam. Clason.

*Utdrag av protokoll över ekle-siastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22
februari 1924.*

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON
WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT,
STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSON.

Departementschefen, statsrådet Clason anför:

Den 4 maj 1923 meddelade Kungl. Maj:t utslag på de besvär, folkskole-
styrelsen i Eksjö anført över ett av statens anstalt för pensionering av
folkskollärare m. fl. den 28 juli 1922 meddelat beslut i fråga om pension
åt förra slöjdläraryrinnan i Eksjö stads skoldistrikt Elna Petersson. Härvid
förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles meddela beslut vidkommande
en av folkskolestyrelsen i målet gjord ansökan om beredande av pension åt
bemälda Elna Petersson.

*Pension från
statens anstalt
för pensione-
ring av folk-
skollärare m.
fl. åt förra
slöjdlära-
rinnan Elna
Petersson.*

Jag anhåller nu att få ånyo anmäla denna fråga.

Av handlingarna i förberörda mål inhämtas följande.

Elna Petersson är född den 13 juli 1856 och har från och med den 2
februari 1889 till utgången av höstterminen 1921 innehaft anställning som
läraryrinnan vid Eksjö folkskolas slöjdvadavdelning för flickor, varjämte hon varit

förordnad att såsom vikarie uppehålla befattningen under vårterminen 1922 till dess densamma bleve med ordinarie innehavare besatt. Under denna tid har hon meddelat undervisning åren 1889—1910 i åtta samt från år 1910 i tjugufyra veckotimmar i 6 slöjdvadlingar med minst 15 lärjungar i varje, under hela den för folkskolan bestämda arbetstiden.

I en till »direktionen för småskollärares m. fl. understödsanstalt» ställd ansökning, vilken av folkskolestyrelsen med skrivelse den 18 april 1921 överlämnades till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., anhöll Elna Petersson om utredning beträffande sin blivande pension. Med anledning härav meddelade pensionsanstalten i skrivelse den 21 april 1921, att enligt § 5 i det för anstalten gällande reglemente av den 31 december 1919 detta icke kunde tillämpas på Elna Petersson förrän hennes befattning blivit reglerad enligt bestämmelserna i berörda § och därefter förenad med pensionsrätt.

Sedan stadsfullmäktige i Eksjö därefter, på framställning av folkskolestyrelsen, den 21 oktober 1921 för bland annat den av Elna Petersson innehavda tjänsten beslutat sådan reglering, som omförmäles i nämnda §, samt folkskolestyrelsen i skrivelse den 28 februari 1922 hos skolöverstyrelsen hemställt om godkännande av denna reglering, godkände skolöverstyrelsen genom beslut den 13 mars 1922 sådan reglering under åberopande av kungörelsen den 31 december 1919 angående godkännande av reglering av vissa i reglementet den 31 december 1919 avsedda befattningar. Därvid föreskrevs vissa villkor för behörighet till nämnda tjänst, varjämte medgavs, att skoldistriktet utan iakttagande av vad i fråga om tillsättning av folkskollärartjänst vore stadgat eller vad i fråga om behörighet föreskrivits ägde förklara Elna Petersson såsom ordinarie befattningshavare.

Genom beslut den 20 mars 1922 förklarade folkskolestyrelsen Elna Petersson såsom ordinarie befattningshavare från och med den 21 mars 1922, varefter pensionsanstalten efter framställning av folkskolestyrelsen den 31 i samma månad förordnade, att ifrågavarande tjänst skulle vara förenad med pensionsrätt i anstalten, samt fastställde de årliga pensionsavgifter till anstalten, som från och med år 1922 skulle erläggas för innehavaren av tjänsten.

Sedan härefter Elna Petersson hos folkskolestyrelsen anhållit om åtgärder för beredande av pension åt henne, hemställde folkskolestyrelsen i skrivelse till pensionsanstalten den 3 juni 1922 om dess beslut i fråga om Elna Peterssons pensionsrätt.

Genom beslut den 28 juli 1922 yttrade anstalten: Som Elna Petersson vore född den 13 juli 1856 och således redan före den 1 januari 1922, från och med vilken dag den av henne innehavda befattningen förenats med pensionsrätt, uppnått den ålder av 65 år, efter vilken, jämlikt stadgarna i § 18 punkt 2 och § 46 i anstaltens reglemente, lärare icke kunde kvarstå i med pensionsrätt förenad befattning, funne anstalten sagda reglemente

icke kunna å henne tillämpas och följaktligen ej heller sökt pension kunna henne tilldelas.

Över detta anstaltens beslut anförde folkskolestyrelsen besvär hos Kungl. Maj:t med begäran om ändring och under anhållan tillika, att därest ändringsyrkandet icke kunde bifallas, Kungl. Maj:t ändock måtte medgiva Elna Petersson rätt att komma i åtnjutande av pension från och med den 1 juli 1922 utan hinder därav att hon redan under år 1921 fyllt 65 år.

I målet avgåvos yttranden av pensionsanstaltens styrelse den 8 september 1922, av skolöverstyrelsen den 29 januari 1923 och av statskontoret den 1 mars 1923. Såväl pensionsanstaltens styrelse som skolöverstyrelsen funno starka billighetsskäl tala för ett bifall till ansökningen. Skolöverstyrelsen anförde därvid bland annat följande:

Det är sannolikt, att den av pensionsanstaltens styrelse i överklagade beslutet gjorda tolkningen av reglementets bestämmelser är formellt lagligen grundad. Rent sakligt sett har väl emellertid bestämmelsen i pensionsreglementet om en viss maximigräns för befattningshavares kvarstående i tjänst (pensionsåldern) närmast avseende å rätten att uppbära den med tjänsten föränade lönen. I varje fall är det svårt att finna någon förnuftig mening uti att överskridandet av en åldersgräns, som är en förutsättning för att pension över huvud taget skall kunna utgå, skulle i vissa fall få utgöra ett hinder för att pensionen får börja att utgå, om eljest de sakliga förutsättningarna för pensions beviljande äro för handen.

I det föreliggande fallet är sakläget det, att den gamla slöjdlärlarinnan, som i denna egenskap innehaft tjänst vid Eksjö folkskolor sedan år 1889, sålunda i 34 år, därav under de 13 senaste åren såsom delägare i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, nu icke kan påräkna någon pension, medan hon däremot, om tjänsteregleringen och därpå grundad anmälan om pensionsrätt skett omkring ett halvt år tidigare, fått åtnjuta en årlig pension lika med pensionerad småskollärlarinna.

Statskontoret, som avstyrkte besvären, anförde vidare:

På grund av i ärendet förekomna omständigheter synes det dock billigt att åt Elna Petersson medgives rätt att komma i åtnjutande av pension enligt reglemente för ovannämnda pensionsanstalt utan hinder av den omständighet att hon vid tidpunkten för den av henne innehavda befattningens förenande med pensionsrätt redan överskridit 65 års ålder. Då emellertid ett sådant medgivande torde kunna anses innebära ett frångående av en av de grundläggande bestämmelserna i nyssberörda reglemente, vill statskontoret ifrågasätta, om ej frågan härom borde underställas riksdagens prövning.

Enligt förut omförmälda utslag den 4 maj 1923 fann Kungl. Maj:t ej skäl att göra ändring i anstaltens beslut men förklarade sig Kungl. Maj:t, såsom tidigare nämnts, vilja framdeles fatta beslut beträffande ansökningen.

Efter det Kungl. Maj:t häruppå anbefallt anstalten att inkomma med utredning rörande beloppet av den pension, som skolat tillkomma Elna Petersson, därest hon enligt i ämnet gällande författningsbestämmelser varit berättigad till pension, har anstalten den 25 maj 1923 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört huvudsakligen följande:

Såsom av handlingarna framgår kan Elna Petersson räkna tjänsteår för pension först från och med 1911 års ingång. Därförut omfattades nämligen hennes undervisning endast 8 timmar i veckan och understeg således mycket avsevärt det timantal, 20 i veckan, som enligt såväl § 10 i reglementet för småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt den 22 juni 1892 som § 41 i anstaltens reglemente stadgats för rätt till tjänstårsberäkning. Innan Elna Peterssons befattning efter godkänd reglering blev med 1922 års ingång förenad med pensionsrätt i statsanstalten, var hon delägare i ålderdomsunderstödsanstalten. Skulle det kunna tillåtas henne, oaktat hon år 1921 fyllt 65 år, att kvarstå i befattningen efter 1922 års ingång och således erhålla pension från statsanstalten, skulle hon, jämlikt stadgandet i § 22: 1. a) i statsanstaltens reglemente äga för denna pension räkna tjänstår från och med år 1911, således fulla 11 år. Pensionen skulle vid sådant förhållande, jämlikt § 24: 1. a) i sistnämnda reglemente, uppgå till $\frac{11}{33}$ av befattningens fastställda tjänstepensionsunderlag kronor 1,237: 50, således 412 kronor 50 öre.

Departementschefen.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att anledningen till att pensionsrätt förvägrats Elna Petersson varit den, att frågan om reglering av den utav henne innehavda slöjdläraryrkesbefattningen väckts så sent, att hennes befattning icke hunnit förenas med pensionsrätt i folkskolläraernas m. fl. pensionsinrättning förrän efter det hon fyllt 65 år och alltså varit skyldig frånträda sin befattning. Över dessa omständigheter har emellertid Elna Petersson knappast kunnat råda, och jag finner det därför i likhet med de hörda myndigheterna obilligt, att hon på grund härav skall gå miste om den pension, vartill hon eljest varit berättigad. Då ett sådant medgivande, som här satts i fråga, torde, på sätt statskontoret anført, anses innebära ett frångående av en av de grundläggande bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente, har jag ansett denna fråga böra underställas riksdagens prövning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva

att Elna Petersson må förklaras berättigad att, räknat från och med den 1 juli 1922, komma i åtnjutande av pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. enligt det för nämnda anstalt gällande reglementet, utan hinder därav att hon vid tidpunkten för den av henne innehavda befattningens förenande med pensionsrätt överskridit 65 års ålder.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla ävensom förordna, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.